

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

DƯƠNG BÁ DUY

**QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG TẠI DI TÍCH LỊCH SỬ -
VĂN HÓA VÀ DANH THẮNG HANG SON GẮN VỚI
PHÁT TRIỂN DU LỊCH TỈNH QUẢNG NINH**

**TÓM TẮT
LUẬN VĂN THẠC SĨ QUẢN LÝ VĂN HÓA
Khóa 5 (2016 - 2018)**

Hà Nội, 2019

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Dương Văn Sáu

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

Vào ngày tháng năm 2019

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Trong suốt tiến trình lịch sử đấu tranh sinh tồn dựng và giữ nước qua hàng nghìn năm lịch sử, cha ông ta đã để lại kho tàng di sản văn hóa cực kỳ đặc sắc, phong phú. Kho tàng đó chính là một phần của ký ức và bộ mặt của quá khứ. Trong kho tàng di sản văn hoá đó, hệ thống di tích lịch sử - văn hóa là thành tố quan trọng nhất. Nghiên cứu hệ thống di tích lịch sử - văn hóa sẽ giúp chúng ta có cái nhìn khách quan và cụ thể hơn đối với lịch sử một vùng đất, một thời kỳ lịch sử. Sau những biến thiên dữ dội của tiến trình lịch sử, trải cùng tháng năm, do tác động của thiên nhiên, thiên tai, địch họa và rất nhiều nguyên do khác, hệ thống di tích của chúng ta hầu hết không còn nguyên vẹn.

Hệ thống di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Việt Nam với nhiều loại và loại hình khác nhau có số lượng cực kỳ to lớn đã trở thành tài sản văn hóa - tinh thần của dân tộc và đất nước. Những công trình di tích LSVH trở thành những minh chứng, biểu hiện và thể hiện cụ thể của kho tàng di sản văn hóa Việt Nam. Trở thành tài sản vô giá để chúng ta bước vào tương lai với tâm thế và vị thế vững chắc.

Ngày nay, trong quá trình hội nhập, văn hóa trở thành nền tảng cho sự phát triển của mỗi quốc gia, dân tộc. Du lịch đang trở thành một hoạt động xã hội mang tính phổ biến ở mọi quốc gia phát triển. Ở Việt Nam những năm gần đây du lịch đang phát triển nhanh chóng và mạnh mẽ; từng bước trở thành ngành kinh tế mũi nhọn của đất nước.

Quảng Ninh được biết đến với vị thế là một địa bàn trọng điểm của du lịch Việt Nam. Tuy nhiên, khi nói đến Du lịch Quảng Ninh, du khách trong và ngoài nước hầu như mới chỉ biết đến vịnh Hạ Long - nơi vinh dự được UNESCO hai lần công nhận là di sản thiên nhiên thế giới về giá trị địa chất, địa mạo và giá trị cảnh quan ngoại hạng. Trong khi đó, trên địa bàn tỉnh Quảng Ninh còn rất rất nhiều di tích lịch sử - văn hoá có

giá trị khác cần được đầu tư tu bổ, tôn tạo, trở thành các điểm đến du lịch văn hoá đặc sắc trên địa bàn của tỉnh. Một trong những di tích có giá trị lịch sử - văn hoá lớn đang từng bước trở thành điểm đến quan trọng trên địa bàn thành phố Uông Bí là Di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn. Di tích này nằm phía Tây phường Phương Nam, thành phố Uông Bí, tỉnh Quảng Ninh. Nơi có phong cảnh sơn thủy hữu tình vốn đã được văn bia trong đền ca ngợi về cảnh đẹp "*hiếm có nơi nào sánh được*". Di tích từng được sánh ngang với thắng cảnh Chùa Hương - Động Hương tích (tỉnh Hà Tây cũ) và Tam Cốc - Bích Động (tỉnh Ninh Bình). Trải qua năm tháng lịch sử, di tích và lễ hội ở đây đã có nhiều biến đổi thăng trầm; nay đã được tu bổ tôn tạo khá tốt và ngày càng đón được nhiều các đối tượng du khách tới tham quan, chiêm bái. Những hoạt động văn hoá - xã hội diễn ra tại khu di tích và danh thắng này ngày càng phát triển nhanh chóng. Chính vì vậy rất cần sự nghiên cứu tìm hiểu và quan tâm của các cấp quản lý, các nhà khoa học để góp phần tăng cường công tác quản lý việc bảo tồn di tích trước các hoạt động đã và đang diễn ra tại di tích xứng đáng với tiềm năng mà di tích mang trong mình.

Cùng với sự phát triển của xã hội, thời gian gần đây, Di tích Hang Sơn đang từng bước trở thành một điểm đến văn hoá - lịch sử hấp dẫn của du khách trên địa bàn Thành phố Uông Bí (tỉnh Quảng Ninh). Điều đó đặt ra vấn đề nghiên cứu, tìm hiểu để tăng cường hiệu quả công tác quản lý các hoạt động trong đó có hoạt động du lịch tại di tích - danh thắng này gắn với phát triển du lịch trên địa bàn thành phố Uông Bí (tỉnh Quảng Ninh) trở nên cần thiết và có ý nghĩa thực tiễn hơn bao giờ hết. Với những lý do trên, học viên đã chọn đề tài: "**Quản lý hoạt động tại di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch tỉnh Quảng Ninh**" làm đề tài luận văn tốt nghiệp chuyên ngành Quản lý văn hóa. Hy vọng rằng, những kết quả thu nhận được trong quá trình khảo cứu di tích, đưa ra các ý kiến đóng góp trong luận văn sẽ là những gợi mở

cho hoạt động quản lý tại di tích - danh thắng Hang Sơn ngày càng phù hợp, hiệu quả hơn trong quá trình bảo tồn, phát huy giá trị di tích - danh thắng quan trọng này đối với việc phát triển hoạt động du lịch trên địa bàn thành phố Uông Bí nói riêng, tỉnh Quảng Ninh nói chung ngày càng phát triển!

2. Tình hình nghiên cứu

Di tích Hang Sơn là một di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng khá nổi tiếng, một địa điểm tâm linh thiêng từ xưa trên địa bàn thành phố Uông Bí. Hàng năm, nơi đây thu hút đông đảo du khách thập phương tới tham quan chiêm bái đặc biệt là tham dự lễ hội.

Long Vũ với bài viết *Danh thắng chùa Hang Sơn* đăng trên báo Quân khu 3 online, tác giả đã đề cập đến lịch sử di tích Hang Sơn, nơi đây không chỉ là một di tích lịch sử mà còn là điểm du lịch tâm linh được nhiều du khách lựa chọn tham quan.

Xuân Quảng có bài viết Quảng Ninh: *Cụm di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn* đăng trên báo Vietnamtourism, tác giả đã khái quát về di tích lịch sử chùa Hang Sơn.

Ngoài tài liệu quan trọng trên, di tích Hang Sơn còn có một số thông tin đăng trên các báo địa phương và các phương tiện truyền thông đại chúng. Do có lịch sử đặc sắc nên di tích đã được phòng Văn hóa - Thông tin thành phố Uông Bí xây dựng hồ sơ phục vụ công tác quản lý, xếp hạng di tích của địa phương. Tuy nhiên, các nghiên cứu trước đây mới chỉ bàn đến di tích từ góc độ các giá trị hiện hữu và tiềm ẩn mà còn thiếu những công trình nghiên cứu mang tính ứng dụng. Đặc biệt hiện nay khi di tích ngày càng trở thành một điểm đến hấp dẫn của khách du lịch, việc nghiên cứu công tác quản lý di tích gắn với phát triển du lịch đặt ra yêu cầu quan trọng hơn bao giờ hết. Trên thực tế, đây thực sự là một điểm du lịch tiềm năng của tỉnh Quảng Ninh, là nơi thu hút đông đảo du khách gần xa tới trải nghiệm, chiêm bái và vãng cảnh. Những giá trị lịch sử, văn hóa, nghệ thuật, cảnh quan và nội hàm “tính thiêng” của di tích

đã tạo nên sức hút với du khách. Làm thế nào để những giá trị này được phổ biến rộng rãi hơn? Bằng cách nào để quản lý di tích và lễ hội gắn với phát triển du lịch tốt hơn? là những câu hỏi có tính cấp thiết. Chính vì vậy cần có những nghiên cứu về di tích Hang Sơn với tư cách một điểm đến du lịch, gắn công tác quản lý với hoạt động phát triển du lịch trên địa bàn tỉnh Quảng Ninh. Đề tài “**Quản lý hoạt động tại di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch tỉnh Quảng Ninh**” là đề tài nghiên cứu đầu tiên, chưa trùng lặp với bất cứ công trình nghiên cứu nào hiện nay. Vì vậy, có thể nói đây là đề tài mới, chưa có sự kế thừa nên chắc hẳn sẽ còn gặp những lúng túng và hạn chế trong quá trình nghiên cứu, nhưng tác giả tin tưởng rằng đề tài sẽ có những đóng góp nhất định về mặt khoa học trong công tác quản lý hoạt động tại di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch của tỉnh Quảng Ninh trong giai đoạn hiện nay.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Mục đích chính của đề tài là hệ thống lại các nguồn tư liệu đã có, kết hợp với việc khảo sát nghiên cứu thực trạng công tác bảo tồn, trùng tu, tổ chức các hoạt động lễ hội tại di tích để đánh giá những giá trị nổi bật của di tích - danh thắng Hang Sơn.

Trên cơ sở khảo sát thực tế, đánh giá khách quan công tác quản lý các hoạt động tại di tích – danh thắng gắn với phát triển du lịch, chỉ ra những thuận lợi và khó khăn trong công tác quản lý; từ đó đưa ra các giải pháp quản lý hoạt động di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch tỉnh Quảng Ninh trong giai đoạn hiện nay.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Tổng hợp tư liệu và khái quát lại các công trình nghiên cứu, các báo cáo khoa học, bài viết có liên quan đến di tích và hoạt động tại di tích để giải quyết các mục tiêu của đề tài đặt ra.

- Tìm hiểu và phân tích không gian văn hóa - lịch sử gắn với quá trình hình thành và phát triển tạo nên những giá trị nổi bật của di tích - danh thắng Hang Sơn trong suốt tiến trình lịch sử.

- Tìm hiểu, phân tích và đánh giá thực trạng công tác bảo tồn, trùng tu, phát huy giá trị di tích; công tác quản lý các hoạt động tại di tích gắn với hoạt động phát triển du lịch tại di tích và danh thắng Hang Sơn hiện nay.

- Đề xuất một số giải pháp quản lý các hoạt động tại di tích - danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch trên địa bàn thành phố Uông Bí nói riêng, tỉnh Quảng Ninh nói chung trong giai đoạn hiện nay.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của đề tài

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu chính của luận văn là thực trạng công tác quản lý hoạt động tại di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch tỉnh Quảng Ninh trong giai đoạn hiện nay.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Phạm vi về không gian nghiên cứu: Không gian của di tích - danh thắng Hang Sơn thuộc phường Phương Nam, thành phố Uông Bí, tỉnh Quảng Ninh với các hoạt động đã và đang diễn ra trên thực tế gắn với hoạt động du lịch ở di tích Hang Sơn hiện nay.

Phạm vi về thời gian nghiên cứu: Nghiên cứu, đánh giá thực trạng hoạt động quản lý di tích - danh thắng Hang Sơn từ năm 2010 cho tới nay.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp nghiên cứu tài liệu, tập hợp hệ thống hóa thông tin tư liệu trong các thư viện, thư tịch, các phương tiện truyền thông đại chúng... để có được cái nhìn toàn cảnh về di tích.

- Phương pháp khảo sát, điền dã văn hóa để quan sát, thu thập tư liệu, số liệu, hình ảnh lấy đó làm căn cứ để nghiên cứu và đề xuất giải pháp phù hợp.

- Phương pháp nghiên cứu liên ngành của các ngành văn hóa học, sử học, du lịch học, bảo tàng học và quản lý văn hóa...

Trong đó phương pháp phỏng vấn du khách, lấy ý kiến khách tham quan, vãng cảnh, chiêm bái tại di tích để có thể đưa ra các giải pháp phù hợp, đáp ứng nhu cầu của các đối tượng du khách khác nhau.

6. Những đóng góp của luận văn

- Đây là công trình nghiên cứu khoa học đầu tiên hệ thống hóa, tập hợp đầy đủ, chi tiết những thông tin cốt lõi về di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn với tư cách là một điểm đến du lịch trên địa bàn thành phố Uông Bí (Quảng Ninh).

- Luận văn tiếp cận theo hướng nghiên cứu quá trình "Kinh tế hoá văn hoá" trong công tác quản lý các hoạt động tại di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch trên địa bàn thành phố Uông Bí nói riêng, tỉnh Quảng Ninh nói chung trong giai đoạn hiện nay.

- Đề tài đóng góp những tư liệu cụ thể, thiết thực trong việc nghiên cứu về công tác quản lý hoạt động di tích - danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch trên địa bàn thành phố Uông Bí hiện nay.

- Thông qua việc nghiên cứu, phân tích đánh giá thực trạng các giá trị của di tích cũng như kết quả công tác trùng tu, tôn tạo, công tác quản lý hoạt động tại di tích Hang Sơn; luận văn đã cung cấp những thông tin có giá trị mang tính thực tiễn để từ đó đưa ra các giải pháp quản lý hoạt động tại di tích gắn với phát triển du lịch cho phù hợp với tình hình, điều kiện thực tế.

7. Bố cục của đề tài

Ngoài phần *Mở đầu*, *Kết luận*, *Tài liệu tham khảo* và *Phụ lục*, luận văn được bố cục gồm 3 chương cụ thể như sau:

Chương 1: Lý luận chung về công tác quản lý di tích - danh thắng gắn với phát triển du lịch và tổng quan về di tích - danh thắng Hang Sơn.

Chương 2: Thực trạng quản lý hoạt động tại di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch.

Chương 3: Định hướng, giải pháp quản lý hoạt động tại di tích - danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch.

Chương 1
LÝ LUẬN CHUNG VỀ CÔNG TÁC QUẢN LÝ DI TÍCH - DANH THẮNG GẮN VỚI PHÁT TRIỂN DU LỊCH VÀ TỔNG QUAN VỀ DI TÍCH - DANH THẮNG HANG SON

1.1. Lý luận chung về công tác quản lý di tích - danh thắng gắn với phát triển du lịch

1.1.1. Một số khái niệm có liên quan

1.1.1.1. Khái niệm Văn hóa, Di sản văn hóa, Quản lý di sản văn hóa, di tích lịch sử văn hóa

Có rất rất nhiều cách tiếp cận khác nhau sẽ đưa ra các khái niệm khác nhau về Văn hóa nhưng bao trùm lên hết thảy: *Văn hóa là những sáng tạo thuộc về con người, phục vụ con người. Nó trở thành tài sản của cộng đồng, được cộng đồng bảo tồn, phát triển và truyền trao cho các thế hệ kế tiếp.*

** Di sản văn hóa*

Những tài sản văn hoá của cộng đồng trong quá khứ được để lại, trao truyền đến ngày nay sẽ trở thành di sản văn hoá. Vì là tài sản của quá khứ nên di sản văn hoá rất có giá trị, chỉ có giá trị chúng mới được cộng đồng lưu giữ và phát triển.

** Quản lý di sản văn hóa*

Di sản văn hoá luôn gắn với hoạt động sống của cộng đồng do vậy, tất yếu phải tiến hành công tác quản lý di sản văn hoá. Quản lý di sản văn hoá là một bộ phận của công tác quản lý nói chung, quản lý văn hoá nói riêng. Với mỗi một quốc gia, quản lý di sản văn hoá chính là quản lý nhà nước về di sản văn hoá. Tức là công tác quản lý di sản văn hoá mang tính thống nhất trong một quốc gia và công tác này sẽ đem lại lợi ích cho cộng đồng sinh sống trong địa bàn lãnh thổ của quốc gia đó.

Di tích lịch sử văn hóa là dấu tích, vết tích còn lại. Mỗi nước cũng đưa ra những khái niệm về di tích lịch sử văn hóa của dân tộc mình. Điều 1, Hiến chương Vermece quy định: “Di tích lịch sử văn hóa là bao gồm những công trình xây dựng đơn lẻ, những khu di tích ở đô thị hay nông thôn, là bằng chứng của

một nền văn minh riêng biệt, của một sự tiến hóa có ý nghĩa hay một biến cố về lịch sử” [41].

1.1.1.2. Khái niệm Du lịch, Quản lý du lịch

* *Đối với người đi du lịch:* Du lịch là cuộc hành trình và lưu trú của họ ở ngoài nơi cư trú để thoả mãn các nhu cầu khác nhau: giao lưu tiếp xúc, học hỏi, tìm kiếm hoà bình, hữu nghị, tìm kiếm kinh nghiệm sống hoặc thoả mãn các nhu cầu về vật chất và tinh thần khác.

* *Đối với người kinh doanh du lịch:* Du lịch là quá trình tổ chức các điều kiện về sản xuất và phục vụ; là quá trình kết nối các không gian và thời gian nhất định thông qua các hoạt động dịch vụ xác định nhằm thoả mãn, đáp ứng các nhu cầu của người du lịch và đạt được mục đích số một của người kinh doanh là thu lợi nhuận.

* *Đối với các cấp chính quyền địa phương:* Du lịch là việc tổ chức các hoạt động phù hợp với các điều kiện về hành chính, về cơ sở hạ tầng, cơ sở vật chất kỹ thuật của địa phương để phục vụ khách du lịch, là tổng hợp các hoạt động kinh doanh nhằm tạo điều kiện cho khách du lịch trong quá trình hành trình và lưu trú, là cơ hội để bán các sản phẩm của địa phương, tạo xuất khẩu tại chỗ, tăng thu ngoại tệ, tăng thu nhập, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần cho dân địa phương.

* *Đối với cộng đồng dân cư sống tại:* Du lịch là một hiện tượng kinh tế xã hội mà các hoạt động du lịch diễn ra tại địa phương mình chính là quá trình giao lưu và tiếp biến văn hoá vừa đem lại những cơ hội để tìm hiểu nền văn hoá, phong cách của những người ngoài địa phương mình. Đây cũng là cơ hội để tìm việc làm, phát huy giá trị các nghề cổ truyền, tăng thu nhập nhưng đồng thời cũng gây ảnh hưởng đến đời sống người dân sống tại như về môi trường, trật tự an ninh xã hội, nơi ăn, chốn ở,... [22].

1.1.2. Nội dung quản lý hoạt động của các di tích - danh thắng gắn với phát triển du lịch

1.1.2.1. Quản lý bằng đường lối, cơ chế, chính sách phát triển

Chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về phát triển văn hóa ở nước ta bao gồm các nội dung sau đây: Coi văn hóa là động lực quan trọng trong công cuộc xây dựng đất nước, là mục tiêu của chủ nghĩa xã hội.

1.1.2.2. Quản lý đội ngũ nhân sự

Theo *Nghị định 185/2007/NĐ-CP* ngày 25/12/2007 của Chính phủ thì Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch là cơ quan của Chính phủ thực hiện chức năng quản lý nhà nước về văn hóa, thể thao và du lịch trong cả nước. Lĩnh vực quản lý nhà nước về văn hóa, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch có các nhiệm vụ sau: Định hướng nội dung các hoạt động về văn hóa cho các tổ chức và công dân theo đường lối, chính sách, pháp luật của Nhà nước; Xây dựng các chính sách nhằm bảo vệ và phát huy di sản văn hóa dân tộc, tiếp thu những tinh hoa văn hóa thế giới, khuyến khích những tài năng sáng tạo, phổ biến những giá trị văn hóa, nghệ thuật, khoa học, nâng cao trình độ thẩm mỹ và trình độ hưởng thụ văn hóa của nhân dân; Tổ chức, hướng dẫn việc sưu tầm, bảo quản, lưu giữ và phát huy những di sản văn hóa của các dân tộc trong cả nước; Hướng dẫn, chỉ đạo và quản lý việc xây dựng nếp sống văn hóa, các lễ hội, tổ chức vui chơi giải trí, hội thi, hội diễn, liên hoan nghệ thuật điện ảnh, báo chí, thông tin cổ động, hội chợ, triển lãm, ngày hội văn hóa các dân tộc Việt Nam...

1.1.2.3. Quản lý hệ thống cơ sở vật chất kỹ thuật, hạ tầng du lịch

Mọi chủ trương đường lối chính sách của tỉnh trong giai đoạn gần đây đều tập trung xây dựng Quảng Ninh trở thành một trung tâm du lịch lớn của đất nước; địa điểm tin cậy về tổ chức các sự kiện chính trị, kinh tế, văn hóa, thể thao cấp quốc gia, quốc tế; là địa chỉ hấp dẫn, có thương hiệu mạnh về du lịch nghỉ dưỡng, cảnh quan sinh thái kết hợp khám chữa bệnh, du lịch văn hóa, tâm linh. Nhanh chóng đưa Quảng Ninh thực sự trở thành một trung tâm du lịch lớn không chỉ của trong nước mà còn ở khu vực và quốc tế. Do vậy, cần đầu tư và quản lý tốt hoạt động của hệ thống cơ sở hạ tầng đồng bộ.

1.1.2.4. Quản lý hệ thống dịch vụ phục vụ du khách tại điểm tham quan du lịch

Du lịch là ngành kinh tế dịch vụ tổng hợp; du khách khi đi du lịch sẽ sử dụng các dịch vụ nào đó tùy theo nhu cầu của du khách đồng thời tùy thuộc vào sự cung ứng của các cá nhân và tổ chức tại các điểm tham quan du lịch.

1.1.2.5. Quản lý tài chính

Cơ cấu ngân sách Nhà nước đầu tư cho phát triển văn hóa bao gồm: Ngân sách nhà nước cho phát triển giáo dục; Ngân sách nhà nước cho phát triển khoa học, công nghệ; Ngân sách nhà nước cho phát triển văn hóa, nghệ thuật; Ngân sách nhà nước cho phát triển phát thanh, truyền hình, báo chí...; Ngân sách nhà nước cho các hoạt động thể dục - thể thao...

1.1.3. Các văn bản liên quan đến công tác quản lý hoạt động của các di tích - danh thắng gắn với phát triển du lịch

Du lịch mới đang trong quá trình phát triển mạnh mẽ ở Việt Nam và các địa phương trong đó có tỉnh Quảng Ninh; do vậy công tác quản lý các hoạt động tại các di tích - danh thắng ở Việt Nam nói chung trong đó có tỉnh Quảng Ninh nói riêng cũng đang trong quá trình hình thành và phát triển. Các văn bản quản lý của Trung ương và tỉnh Quảng Ninh đang từng bước được bổ sung, hoàn thiện, phục vụ quá trình quản lý, khai thác các hoạt động tại các di tích - di sản phục vụ hoạt động du lịch.

1.2. Tổng quan về di tích - danh thắng Hang Sơn

1.2.1. Khái quát lịch sử hình thành

Di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn nằm ở phía Tây phường Phương Nam, thành phố Uông Bí tỉnh Quảng Ninh; phía Tây Bắc giáp Hồng Thái Tây (thị xã Đông Triều); phía Tây Nam giáp sông Đá Bạc; phía Đông giáp hai khu Phong Thái, Cẩm Hồng của phường Phương Nam.

1.2.2. Các công trình trong khu di tích - danh thắng Hang Sơn

Hang Sơn nằm ở phường Phương Nam thành phố Uông Bí, tỉnh Quảng Ninh, được Ủy ban nhân dân tỉnh Quảng Ninh

xếp hạng là Di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng theo Quyết định số 413/QĐ/UB ngày 27/02/1999. Núi Hang Sơn (hay còn gọi là động Chu Cốc) là một hang động thiên nhiên mang nhiều nét độc đáo nơi có núi non hùng vĩ. Chùa Hang Sơn nằm trong hang thiên tạo, cửa quay hướng Tây Bắc rộng 24m², sâu trung bình là 19m, cao khoảng 7m, phía trong có chỗ cao khoảng 30m tạo thành hình vòm và thắt lại giống như gác chuông.

1.2.3. Vai trò của quản lý khu di tích - danh thắng Hang Sơn với hoạt động du lịch trên địa bàn thành phố Uông Bí

Quần thể di tích - danh thắng Hang Sơn ở vị trí “đắc địa”, nơi có núi có sông lại chứa đựng bề dày lịch sử chống giặc ngoại xâm gắn với triều đại nhà Trần anh hùng trong lịch sử. Nơi có đền thờ thần núi, có nơi thờ Phật, có cảnh quan hang động kỳ tú... Tất cả đã hội tụ nơi đây để biến nơi này thành chốn linh thiêng tự bao đời, luôn thu hút sự hội tụ của những cư dân bản địa và tín khách gần xa. Đã từ lâu, sự linh thiêng của di tích đã âm vang trong tâm tưởng mọi người, nơi đây trở thành chốn hội tụ những con người bình dị nhất để tỏ bày nguyện vọng của mình, để chiêm bái Thần - Phật, được bày tỏ tấm lòng, tình cảm, ước vọng đời thường của người dân mong một cuộc sống bình an, no đủ.

Tiểu kết

Trong chương mở đầu của luận văn, tác giả đã trình bày hai vấn đề lớn cần làm rõ đó là cơ sở lý luận về quản lý hoạt động tại các di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng, trong đó có di tích và danh thắng Hang Sơn. Trong phần cơ sở lý luận tác giả có nêu các khái niệm mang tính bản lề để làm rõ mục đích mà luận văn hướng đến công tác quản lý hoạt động di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn gắn với hoạt động du lịch.

Cũng trong chương 1, tác giả Luận văn đề cập tới các Nội dung quản lý di tích lịch sử - văn hóa gắn với phát triển du lịch. Lấy đó làm căn cứ để chương 2 sẽ đánh giá thực trạng công tác quản lý các hoạt động tại khu di tích và danh thắng Hang Sơn.

Trong phần hai của chương này tác giả đi sâu vào giới thiệu tổng quan di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn, khái quát lịch sử hình thành cũng như vai trò của khu di tích và danh thắng đối với hoạt động du lịch trên địa bàn Thành phố Uông Bí nói riêng và tỉnh Quảng Ninh nói chung. Đặt khu di tích – danh thắng Hang Sơn trong mối tương quan với hệ thống di tích lịch sử - văn hóa và danh lam thắng cảnh trong không gian văn hóa - lịch sử của địa phương để thấy được những nét chung nhất về di tích lịch sử - văn hóa và danh lam thắng cảnh của tỉnh Quảng Ninh.

Tất cả những nội dung khái quát hóa về lý luận và hiện thực về Di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn làm cơ sở để đối chiếu công tác quản lý di tích này gắn với hoạt động du lịch trong thời gian vừa qua sẽ được trình bày trong chương 2 dưới đây.

Chương 2

THỰC TRẠNG QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG TẠI DI TÍCH LỊCH SỬ - VĂN HÓA VÀ DANH THẮNG HANG SƠN GẮN VỚI PHÁT TRIỂN DU LỊCH

2.1. Giá trị khu di tích - danh thắng Hang Sơn

2.1.1. Giá trị không gian cảnh quan, môi trường

Với cấu trúc hình hài thiên tạo, quần thể khu di tích – danh thắng như một khu vườn bách thú khổng lồ được tạo bởi núi đá - hang động - dòng sông - cánh đồng... Tất cả đã tạo nên một bức tranh phong cảnh mang nội dung và chứa đựng những giá trị thẩm mỹ thu hút, hấp dẫn mọi người. Cụm di tích lịch sử - văn hóa và danh lam thắng cảnh Hang Sơn xứng đáng được giữ gìn, tôn tạo và đưa vào khai thác, sử dụng, phát huy giá trị khu di tích phục vụ phát triển du lịch trong cuộc sống đương đại.

2.1.2. Giá trị lịch sử, văn hóa - nghệ thuật

Trong tiềm thức của cư dân trong vùng, đền Hang Sơn rất linh thiêng; theo truyền thuyết kể lại, vào thời Trần, Hưng Đạo Vương đã đưa quân về đây mai phục chuẩn bị cho trận đánh

quân Nguyên - Mông trên dòng sông Bạch Đằng năm 1288. Trước trận đánh quyết định, Hưng Đạo Vương đã vào đền thắp hương khấn thần núi phù hộ và hứa rằng sau khi thắng giặc trở về sẽ làm lễ tạ ơn. Y lời, sau khi thắng giặc trở về Trần Hưng Đạo đã trở lại Hang Sơn làm lễ tạ ơn, tổ chức khao quân mừng chiến thắng, vẫy rượu lên vách hang, do sự phong hoá của thiên nhiên, vách hang có màu nâu, từ đó có tên núi Hang Sơn. Tên gọi không chỉ phản ánh sắc màu tự nhiên, tên gọi còn đề cao và tôn vinh chiến thắng của quân dân Nhà Trần dưới sự chỉ huy của vị tướng tài ba, khắc một nét son chói lọi vào lịch sử chống giặc ngoại xâm của quân dân Đại Việt nơi đây.

2.1.3. Các giá trị khác (giá trị tâm linh, giá trị kinh tế...)

* *Giá trị tâm linh*: Di tích lịch sử - danh thắng Hang Sơn, thành phố Uông Bí nơi có đền thờ Thánh, chùa thờ Phật, là nơi có giá trị tâm linh - tinh thần sâu sắc; có giá trị giáo dục về truyền thống lịch sử của dân tộc, khơi dậy niềm tự hào, truyền thống yêu nước của quê hương.

* *Giá trị kinh tế*: Khu di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Sơn với những giá trị đặc sắc của mình đã và đang từng bước trở thành một điểm đến du lịch; nơi tham quan, chiêm bái, tỏ bày tâm tư tình cảm, nguyện vọng của đông đảo các đối tượng du khách trong và ngoài vùng.

2.2. Thực trạng công tác quản lý hoạt động tại di tích - danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch

2.2.1. Cơ cấu tổ chức bộ máy đội ngũ quản lý

Công tác tổ chức bộ máy quản lý tại di tích - danh thắng Hang Sơn hiện nay khá phù hợp cùng với sự nhiệt huyết của các cá nhân trong ban quản lý và cư dân địa phương đã đáp ứng yêu cầu thực tế trong việc duy trì các hoạt động thường nhật; những dịp lễ tết, đặc biệt vào dịp tổ chức lễ hội truyền thống của di tích. Công tác tổ chức bộ máy quản lý đã tạo điều kiện thuận lợi cho các hoạt động phục vụ đông đảo tín đồ, du khách tham quan chiêm bái tại khu di tích - danh thắng Hang Sơn; góp phần đa dạng hóa các chương trình du lịch văn hóa - lịch

sử trên địa bàn thành phố Ông Bí nói riêng, tỉnh Quảng Ninh nói chung hiện nay.

2.2.2. Công tác quản lý cơ sở vật chất kỹ thuật, trùng tu, tôn tạo và tu bổ di tích, xây dựng cơ sở hạ tầng phục vụ du lịch

* *Sự cần thiết trùng tu, tôn tạo, mở rộng khu di tích lịch sử - văn hoá và danh thắng Hang Sơn*

* *Quản lý công tác trùng tu, tôn tạo và tu bổ cảnh quan di tích*

* *Hiện trạng di tích Đền, chùa Hạ trong tổng thể công trình*

2.2.3. Công tác quản lý các hoạt động tôn giáo - tín ngưỡng và tổ chức lễ hội tại di tích

* *Quản lý các hoạt động thường nhật*

* *Quản lý lễ hội Hang Sơn*

Lễ hội Hang Sơn được tổ chức khai hội vào ngày mùng 6

2.2.4. Công tác quản lý hoạt động tham quan du lịch và tổ chức quản lý các dịch vụ phục vụ du khách tại di tích

Căn cứ vào giá trị khu di tích lịch sử - văn hoá và Danh thắng Hang Sơn, ngày 27/2/1999, Ủy ban nhân dân tỉnh Quảng Ninh ra Quyết định số 413/QĐ-UBND công nhận Di tích lịch sử - văn hoá và danh thắng Hang Sơn là di tích cấp tỉnh. Cụm Di tích Hang Sơn có giá trị nhiều mặt về lịch sử - văn hoá, nghiên cứu khoa học, chiến lược quân sự, phát triển kinh tế - xã hội và tham quan du lịch trước mắt cũng như trong tương lai.

2.2.5. Công tác kiểm tra, đ.ánh giá tác đ.ộ ng, bả o vệ môi trư ờ ng

Thực hiện theo quyết định của Ủy ban nhân dân thành phố Ông Bí chuyển di tích Hang Sơn về thành phố quản lý. Trên cơ sở đó, Trung tâm văn hóa và truyền thông có quyết định về việc thành lập Tổ quản lý di tích lịch sử - văn hóa, danh thắng Hang Sơn, trên cơ sở quyết định Tổ quản lý tổ chức bảo vệ nguyên trạng di tích.

2.2.6. Công tác quản lý tài chính tại khu di tích

Thành phố Ưng Bí có 8 chùa, 4 đền, 2 đình, 5 miếu, số tiền công đức, giọt dầu thu từ các chùa, đền, đình, miếu ước tính gần 60 tỷ đồng/năm chiếm 60% nguồn thu từ hoạt động này so với cả tỉnh.

Để quản lý việc thu, sử dụng tiền công đức tại các chùa, đền, miếu ngày 23/01/2017, Ủy ban nhân dân tỉnh Quảng Ninh có văn bản số 489/UBND-VX1 về tăng cường công tác quản lý nhà nước đối với tiền công đức tại các cơ sở tín ngưỡng, tôn giáo trên địa bàn tỉnh.

Tiểu kết

Chương 2 của luận văn tác giả trình bày hai nội dung cơ bản: tập trung vào phân tích các giá trị của quần thể di tích - danh thắng Hang Sơn; đánh giá thực trạng công tác quản lý hoạt động tại khu di tích gắn với việc phát triển du lịch văn hóa tại khu di tích.

Trong phần trình bày về giá trị văn hóa của di tích Hang Sơn, tác giả đã khái quát cơ bản những giá trị của di tích - danh thắng Hang Sơn để thấy được bức tranh toàn cảnh về di tích Hang Sơn trong tiến trình lịch sử cũng như sự hiện hữu trong đời sống đương đại. Những giá trị về cảnh quan, không gian, môi trường với sông - núi - cánh đồng - hang động - di tích.. của một vùng sơn kỳ thủy tú đã tạo nên sức hấp dẫn du lịch. Những giá trị văn hóa lịch sử gắn với chiến công dựng và giữ nước, chống giặc ngoại xâm của cha ông. Những áng văn thơ của các danh sĩ nổi tiếng như Hiệp thạch Phạm Sư Mạnh đề bút nơi đây đã thực sự điểm trang cho di tích, tăng thêm những giá trị văn hóa lịch sử cho quần thể di tích.

Bao trùm lên hết là giá trị tâm linh - tinh thần ở quần thể di tích - hang động, nơi hồn dung tôn giáo - tín ngưỡng của các tầng lớp nhân dân. Nơi vừa bày tỏ niềm tin, sự cầu xin, ngưỡng vọng của tín đồ đối với Thánh Thần, nơi trợ giúp tinh thần cho đồng đạo quần chúng nhân dân.

Với các giá trị tổng hợp mang trong mình, quần thể di tích - danh thắng Hang Sơn thực sự là nơi thu hút sự quan tâm,

hội tụ, chiêm bái, vãng cảnh... của đông đảo các đối tượng tín đồ, du khách muôn phương...

Chương 3
ĐỊNH HƯỚNG, GIẢI PHÁP QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG
TẠI DI TÍCH - DANH THẮNG HANG SON GẮN VỚI
PHÁT TRIỂN DU LỊCH TỈNH QUẢNG NINH

3.1. Những thuận lợi và khó khăn trong công tác quản lý di tích - danh thắng Hang Son gắn với phát triển du lịch

3.1.1. Những thuận lợi cơ bản

- Nằm trong vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ thuộc tam giác tăng trưởng Hà Nội - Hải Phòng - Quảng Ninh, thành phố Uông Bí cũng nằm trong khu vực tăng trưởng nhanh, chịu ảnh hưởng lớn của sự phát triển của trung tâm du lịch Quảng Ninh nên thành phố Uông Bí ở cửa ngõ của điểm đến du lịch, đón được nhiều luồng khách, đoàn khách đến với Quảng Ninh.

- Cơ sở vật chất kỹ thuật, hạ tầng du lịch đã và đang phát triển nhanh chóng đồng bộ, tạo điều kiện thuận lợi cho việc đón tiếp và phục vụ các đối tượng khách khác nhau.

- Hệ thống dịch vụ trên địa bàn thành phố Uông Bí tương đối phát triển, các cá nhân, doanh nghiệp kinh doanh dịch vụ du lịch trên địa bàn đủ năng lực cung ứng, đáp ứng các yêu cầu đặt ra từ nhiều đối tượng du khách.

- Quần thể di tích lịch sử - văn hóa và danh thắng Hang Son có bề dày lịch sử phát triển, chứa đựng các tầng văn hóa đặc sắc gắn với lịch sử đấu tranh dựng và giữ nước oai hùng của dân tộc trên vùng cửa ngõ Đông Bắc của Tổ quốc.

- Đây là một vùng linh địa, có cảnh quan thiên nhiên kỳ tú, sơn thủy hữu tình, môi trường sinh thái, cảnh quan tự nhiên tươi đẹp có sức hút đối với đông đảo các đối tượng du khách tới tham quan vãng cảnh.

- Bề dày lịch sử và chiều sâu văn hóa hòa quyện vào các công trình di tích tôn giáo - tín ngưỡng đặc sắc, nơi linh thiêng thờ Thần - thờ Phật đã đi sâu vào tâm khảm bao đời của các thế hệ người dân; từ đó trở nên một điểm đến sáng giá của loại hình du lịch văn hóa - tâm linh đang phát triển mạnh mẽ hiện nay.

- Thành phố Uông Bí đang trong quá trình CNH-HĐH mạnh mẽ; quá trình đô thị hóa diễn ra nhanh chóng tạo điều kiện cho cơ sở hạ tầng phục vụ quốc tế dân sinh phát triển; đáp ứng được các yêu cầu đặt ra của kinh tế du lịch vốn là ngành kinh tế tổng hợp đòi hỏi nhiều yếu tố tổng hợp, đồng bộ cao mới có thể kinh doanh du lịch thành công.

- Trình độ dân trí ngày một nâng cao không ngừng, chất lượng nguồn nhân lực được bồi dưỡng và nâng cao, từng bước đáp ứng các yêu cầu chuyên môn cao đặt ra từ thực tế.

- Di tích và danh thắng Hang Sơn ở vào vị trí thuận lợi, dễ dàng kết nối với các điểm khác trong nội vùng như chùa Ba Vàng - Yên Tử - hồ Yên Trung - bãi cọc Bạch Đằng... tạo thành các chương trình du lịch sinh thái, văn hóa - tâm linh đặc sắc, hấp dẫn nhiều đối tượng khách du lịch.

3.1.2. Những khó khăn trước mắt

- Việc xếp hạng di tích quốc gia chưa được thực hiện khiến cho uy tín điểm đến chưa thực sự được phát huy cao; công tác quy hoạch đầu tư tu bổ, tôn tạo chưa được triển khai đồng bộ chặt chẽ.

- Còn thiếu nhà đầu tư trong việc xã hội hóa di tích khiến cho quần thể khu di tích chưa được đầu tư tu bổ tôn tạo một cách đồng bộ. Công tác tu bổ tôn tạo còn nhỏ lẻ, thiếu tính tổng thể, chưa tạo ra sức mạnh của cả hệ thống khu di tích – danh thắng.

- Các dịch vụ phục vụ du khách chưa đầy đủ, còn thiếu tính chuyên nghiệp. Đội ngũ nhân lực chưa có trình độ cao, thiếu tính chuyên nghiệp trong công tác kinh doanh, phục vụ du khách.

- Sản phẩm du lịch đặc trưng ít, chưa đặc sắc, hấp dẫn; thiếu tính liên kết đồng bộ giữa các doanh nghiệp kinh doanh đưa du khách tới tham quan di tích, chưa xây dựng được thương hiệu điểm đến!

- Công tác truyền thông chưa mạnh, chưa nhiều du khách ở các địa phương biết đến di tích rộng rãi, lượng du khách đến

với khu di tích – danh thắng chưa nhiều, chưa đa dạng về mặt đối tượng khách.

3.2. Định hướng công tác quản lý hoạt động tại các di sản văn hóa

3.2.1. Định hướng của Trung ương

Định hướng về quản lý hoạt động di sản văn hóa có vai trò rất quan trọng vì nó tạo tiền đề cho việc hoạch định các cơ chế, chính sách và ban hành các quyết định liên quan tới các hoạt động quản lý các giá trị di sản văn hóa nhất là trong bối cảnh hiện nay di sản văn hóa đang đứng trước nhiều nguy cơ bị mai một, xuống cấp. Do đó quan điểm, định hướng đúng đắn về quản lý di sản văn hóa có tác dụng tích cực thúc đẩy quá trình phát triển đất nước và hội nhập quốc tế.

3.2.2. Định hướng của tỉnh Quảng Ninh

Nghị quyết số 02-NQ/TU của Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh về phát triển du lịch Quảng Ninh giai đoạn 2016-2020, định hướng đến năm 2030 xác định: Thực hiện tốt công tác hoạch định chiến lược quy hoạch, phát triển các ngành dịch vụ đảm bảo chất lượng và tính khả thi cao; đặc biệt quan tâm làm tốt công tác quản lý quy hoạch gắn với quản lý quy hoạch đô thị, quy hoạch các ngành và lĩnh vực. Phối hợp với các địa phương trong vùng đề xuất các cơ chế đủ mạnh, mang tính liên kết vùng nhằm khai thác có hiệu quả tiềm năng, thế mạnh hình thành “chuỗi sản xuất”, “chuỗi giá trị”, nhất là trong các ngành du lịch, thương mại, xuất nhập khẩu.

Chủ động báo cáo, đề xuất với Trung ương phân cấp, phân quyền cho tỉnh, tạo sự chủ động trong việc quyết định các cơ chế, chính sách nhằm phát huy khả năng quản lý, tạo động lực phát triển trên địa bàn. Triển khai thực hiện hiệu quả Quy hoạch tổng thể phát triển kinh tế- xã hội và các quy hoạch ngành, lĩnh vực của tỉnh; quy hoạch phát triển kinh tế - xã hội các huyện, thành, thị đến năm 2020, định hướng đến năm 2030.

Nghị quyết Đại hội Đại biểu Đảng bộ tỉnh Quảng Ninh lần thứ XIV, nhiệm kỳ 2015-2020 xác định, “Phấn đấu đến năm

2020, xây dựng Quảng Ninh trở thành tỉnh có cơ cấu kinh tế dịch vụ, công nghiệp; là trung tâm du lịch chất lượng cao của khu vực, một trong những cực tăng trưởng kinh tế của miền Bắc với hạ tầng kinh tế - xã hội, hạ tầng kỹ thuật đô thị đồng bộ; nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân, giảm nghèo bền vững; tổ chức Đảng và hệ thống chính trị vững mạnh; giữ vững chủ quyền biên giới; bảo đảm an ninh chính trị và trật tự an toàn xã hội; bảo vệ và cải thiện rõ rệt môi trường sinh thái; gìn giữ và phát huy bản sắc văn hoá, sức mạnh đại đoàn kết các dân tộc; bảo tồn và phát huy bền vững các giá trị của Di sản - Kỳ quan thiên nhiên thế giới Vịnh Hạ Long và các khu danh thắng, di tích lịch sử”.

3.3. Giải pháp quản lý hoạt động tại di tích - danh thắng Hang Sơn gắn với phát triển du lịch

3.3.1. Nhóm giải pháp quản lý nhà nước đối với hoạt động tại di tích, danh thắng Hang Sơn

** Hoàn thiện hệ thống văn bản pháp quy*

** Kiện toàn Ban quản lý di tích, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, tăng cường công tác quản lý nguồn nhân lực*

Cần tăng cường quản lý nguồn nhân lực, cụ thể:

Nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ làm công tác quản lý

Tăng cường bồi dưỡng nghiệp vụ cho cán bộ, nhân viên khu di tích.

** Xây dựng kế hoạch quản lý, tăng cường đầu tư ngân sách, trang thiết bị kỹ thuật phục vụ công tác quản lý*

** Tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra, đánh giá kết quả thực hiện*

3.3.2. Nhóm giải pháp quản lý trực tiếp hoạt động tại di tích Hang Sơn gắn với phát triển du lịch tỉnh Quảng Ninh

** Đầu tư cơ sở vật chất, kỹ thuật hạ tầng phục vụ hoạt động du lịch đưa Hang Sơn trở thành điểm du lịch tâm linh hấp dẫn*

Với những giá trị địa lý và cảnh quan rất thuận lợi có thể khẳng định rằng di tích Hang Sơn xứng đáng được bảo tồn và phát huy theo tiêu chí là một điểm du lịch hấp dẫn.

**. Xây dựng, kết nối các điểm – tuyến du lịch mới, đầu tư xây dựng các sản phẩm du lịch đặc trưng trên địa bàn thành phố Uông Bí*

Một trong những biện pháp thúc đẩy du lịch văn hoá tâm linh trên địa bàn thành phố Uông Bí đó là đa dạng hóa các loại hình du lịch văn hoá tại nơi đây. Đặc biệt phải xây dựng được các tuyến, điểm du lịch mới gắn với di tích và danh thắng Hang Sơn. Các tuyến du lịch này cần khai thác tối đa giá trị của di tích - danh thắng Hang Sơn trong các chương trình du lịch.

**. Đào tạo, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực du lịch*

Trong chiến lược phát triển nguồn nhân lực thành phố, để đáp ứng đủ nhu cầu về nguồn nhân lực cho du lịch tâm linh trên địa bàn thành phố Uông Bí, cơ quan quản lý cần thống kê nguồn lao động du lịch hiện có và dự báo nhu cầu lao động trong tương lai của thành phố. Từ đó có quy hoạch tổng thể nguồn nhân lực chất lượng cao, đồng thời có kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng và sử dụng nguồn lao động trong ngành du lịch của thành phố Uông Bí trong thời gian tới có kết quả cao nhất.

**. Đẩy mạnh công tác quảng bá, xúc tiến du lịch*

Xác định công tác tuyên truyền quảng bá, xúc tiến du lịch là điều kiện quan trọng để thúc đẩy phát triển du lịch, thu hút du khách đến tham quan. Vì vậy, đây là nội dung cần được quan tâm đúng mức, cần có cách làm tổng thể, đồng bộ, sự vào cuộc của các cấp quản lý, cộng đồng xã hội. Đây cũng là khâu yếu còn tồn tại của ngành du lịch không riêng tỉnh Quảng Ninh.

**. Tăng cường tính liên kết hợp tác với các đơn vị, doanh nghiệp lữ hành và xây dựng đội ngũ tình nguyện viên*

Hợp tác để phát triển, hợp tác để thành công là xu hướng tất yếu toàn cầu hiện nay, đó là yếu tố khách quan không thể tách rời đối với các di tích nói chung và di tích Hang Sơn nói riêng.

Hợp tác, liên kết sẽ phát huy được thế mạnh của từng đơn vị trong bảo tồn và phát triển di sản văn hóa dân tộc. Do vậy, Tổ quản lý di tích Hang Sơn cần hợp tác liên kết với Ban Quản

lý các di tích khác để học tập, trao đổi kinh nghiệm trong quá trình quản lý, cập nhật công nghệ mới, văn bản mới liên quan đến di tích mình đang quản lý và có cơ hội mở rộng hợp tác nếu có thể.

**. Nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước về tổ chức các sự kiện văn hóa - du lịch*

Hiện nay không có hoạt động tổ chức sự kiện du lịch nào tại di tích Hang Sơn mà chỉ dừng lại ở việc duy trì lễ hội định kỳ hàng năm. Trước thực tế trên, việc phối hợp giữa các phòng chức năng của Sở và Ủy ban nhân dân thành phố Uông Bí, Ủy ban Nhân dân phường Phương Nam trong công tác tổ chức quản lý các sự kiện văn hoá - du lịch gắn với di tích Hang Sơn cần đẩy mạnh hơn nữa.

**. Bảo vệ môi trường gắn sự phát triển bền vững*

Uông Bí là nơi tập trung nhiều dân cư và đội ngũ khách du lịch đến tham quan, nghiên cứu, công tác, đặc biệt là vào dịp lễ hội Yên Tử, lượng khách hành hương về chiêm bái rất đông... Trong khi đó, nhu cầu của khách du lịch mong muốn đối với một điểm đến du lịch là sự khác biệt, sức thu hút của điểm đến. Một trong những yếu tố hấp dẫn của điểm đến du lịch được khách du lịch đánh giá cao là vấn đề môi trường. Chính vì vậy, vấn đề môi trường của thành phố Uông Bí, khu vực di tích Hang Sơn vẫn còn nhiều hạn chế như ô nhiễm môi trường do sản xuất đá, vôi dẫn đến ảnh hưởng môi trường sống, sinh hoạt trong khu vực.

**. Một số đề xuất cụ thể trong công tác quản lý tại di tích - danh thắng Hang Sơn gắn với hoạt động phát triển du lịch*

- Đề nghị các Sở, ngành liên quan lập quy hoạch chi tiết để cấm mốc, khoanh vùng bảo vệ di tích làm cơ sở pháp lý cho việc đầu tư xây dựng và thực hiện các dự án phục vụ mục tiêu phát triển kinh tế, bền vững. Cấp giấy chứng nhận quyền sử dụng đất đối với Khu di tích lịch sử văn hóa và danh thắng Hang Sơn, phường Phương Nam, thành phố Uông Bí.

- Đề nghị Ủy ban nhân dân tỉnh Quảng Ninh chỉ đạo UBND thị xã Đông Triều yêu cầu Công ty Ngọc Thăng dừng

ngay việc khai thác đá Núi phượng phía Tây trước công di tích Hang Sơn.

- Đề nghị Sở, ngành liên quan cho dừng ngay việc kinh doanh sản xuất vôi của Trại giam Quảng Ninh gần ngay khu di tích. Quy hoạch đường đi riêng cho các loại xe có trọng tải lớn chở vật liệu đi qua khu di tích.

- Rà soát lại toàn bộ diễn trình lễ hội truyền thống khu vực Hang Sơn để khôi phục, bảo tồn những giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp thông qua các hoạt động diễn ra trong lễ hội.

- Nghiên cứu để có kế hoạch tu bổ, tôn tạo phù hợp, nâng cao chất lượng và giá trị của khu di tích và danh thắng, hấp dẫn khách du lịch.

- Liên kết với các doanh nghiệp du lịch lữ hành, liên kết, nối *tour* giữa các điểm di tích danh thắng nổi bật như Yên Tử - chùa Ba Vàng - hồ Yên Trung - Hang Sơn thành các *tour* du lịch văn hóa - sinh thái tâm linh đặc sắc của thành phố Uông Bí.

- Mở rộng và phát triển dịch vụ đa dạng phục vụ các nhu cầu của đông đảo đội ngũ du khách; giúp du khách mua sắm khi đến tham quan, mang về những ấn tượng tốt về một di tích lịch sử - văn hóa đặc sắc trên địa bàn thành phố Uông Bí.

Tiểu kết

Di sản văn hóa trên địa bàn thành phố Uông Bí nói chung và di tích lịch sử - văn hoá và danh thắng Hang Sơn nói riêng được quản lý bảo tồn, tôn tạo và khai thác giá trị gắn với phát triển du lịch tỉnh Quảng Ninh là một yêu cầu cấp thiết hiện nay đối với sự phát triển năng động về kinh tế - xã hội của tỉnh Quảng Ninh. Để làm tốt công tác này cần phải xây dựng được các giải pháp đồng bộ giữa quản lý phát triển đi đôi với bền vững. Vì vậy, trong chương 3 của luận văn tác giả tập trung đưa ra các giải pháp đồng bộ, cụ thể và phân tích trên cơ sở thực tiễn và khoa học để đạt được hiệu quả tối ưu nhất trong thời gian tới và mang tính khả thi cao.

KẾT LUẬN

Di sản văn hóa là hạt nhân cơ bản tạo nên bản sắc văn hóa Việt Nam, là yếu tố giúp phân biệt văn hóa của dân tộc với văn hóa của các nước khác trên thế giới, là gạch nối giữa quá khứ với hiện tại giúp cho thế hệ trẻ có thể cảm nhận chiều sâu của lịch sử dân tộc, bề dày văn hóa Việt Nam; là sự kết tinh những tinh hoa giá trị Việt Nam, thể hiện sức lao động sáng tạo, khả năng chinh phục và cải tạo thiên nhiên, thể hiện ý chí quật cường, tinh thần bất khuất của dân tộc trong quá trình bảo vệ nền độc lập, bảo vệ nền văn hóa Việt qua trường kỳ lịch sử.

Du lịch được coi là một trong hai ngành kinh tế trọng điểm của tỉnh Quảng Ninh. Hàng năm, tỉnh dành một nguồn ngân sách lớn chi cho các hoạt động quảng bá, xúc tiến và phát triển du lịch. Công tác nghiên cứu, khảo sát các tuyến điểm du lịch mới nhằm đa dạng các sản phẩm du lịch của tỉnh Quảng Ninh được đẩy mạnh trong mấy năm gần đây. Kết quả của hoạt động này là nhiều chương trình, sản phẩm du lịch mới ra đời có ý nghĩa thực tế và mang lại hiệu quả kinh tế cao. Chính vì vậy, việc nghiên cứu các di sản văn hóa của tỉnh nhằm gắn chúng với hoạt động du lịch là việc làm rất cần thiết. Di sản văn hóa sẽ là nhân tố tích cực tạo nên sự đa dạng hóa loại hình du lịch của tỉnh Quảng Ninh.

Di tích lịch sử - văn hoá và danh thắng Hang Sơn là một trong những di sản văn hóa tiêu biểu của tỉnh Quảng Ninh nằm trên địa bàn thành phố Uông Bí. Di tích nằm ở vị trí thuận lợi trên địa phận phường Phương Nam, thành phố Uông Bí trong quần thể di tích quốc gia đặc biệt là Yên Tử. Di tích chứa đựng trong lòng di tích những giá trị lịch sử, văn hóa và danh thắng hùng vĩ, linh thiêng tạo sự thu hút hấp dẫn và ấn tượng đặc biệt cho mỗi du khách đến thăm quan di tích. Tuy nhiên hoạt động du lịch của nơi đây còn chưa tương xứng với tiềm năng du lịch của di tích. Bằng việc nghiên cứu thực trạng, phân tích các cơ hội, thách thức của di tích đối với sự phát triển du lịch, tác giả đã đưa

ra các giá trị căn bản, nổi bật của khu di tích đối với quá khứ lịch sử cũng như cuộc sống đương đại. Trên cơ sở đó, xuất phát từ thực tiễn, tác giả đã đưa ra một số giải pháp nhằm phát triển hoạt động du lịch tại di tích, trong đó có các giải pháp về công tác tổ chức, quản lý hoạt động tại khu di tích gắn với hoạt động phát triển du lịch. Chúng tôi hy vọng đây sẽ là những ý tưởng có tính gợi mở để các nhà quản lý văn hóa và du lịch Quảng Ninh nghiên cứu, vận dụng góp phần thiết thực nâng cao hiệu quả hoạt động văn hóa và du lịch ở tỉnh Quảng Ninh.

Quảng Ninh và đang trở thành một trung tâm du lịch lớn của đất nước, từng bước vươn lên trở thành điểm đến hấp dẫn của khu vực và quốc tế. Du lịch Quảng Ninh đã và đang phát triển nhanh chóng, mạnh mẽ... Muốn du lịch Quảng Ninh phát triển, có rất nhiều việc cần phải tiến hành, một trong các giải pháp đó là Xây dựng và phát triển các điểm đến du lịch độc đáo, phong phú, hấp dẫn; liên kết phát triển các chương trình du lịch sinh thái, văn hoá - tâm linh phong phú, đa dạng, thoả mãn nhiều nhu cầu cao của các đối tượng du khách khác nhau. Xây dựng và phát triển điểm đến Hang Sơn, tổ chức quản lý hoạt động tại di tích - danh thắng Hang Sơn gắn với hoạt động du lịch... là những đóng góp tích cực, chủ động trong việc củng cố và phát triển du lịch trên địa bàn thành phố Uông Bí nói riêng, tỉnh Quảng Ninh nói chung trong giai đoạn hiện nay./.